

УДК 37.091.12:005.963.5]:378.22-057.85
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2024-108-8>

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Пермінова Людмила Аркадіївна,
докторка філософії з педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри
педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова
Херсонський державний університет
lperminova@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-6818-3179

Юркова Тетяна Федорівна,
кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки,
психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова
Херсонський державний університет
yurkova25@ukr.net
orcid.org/0000-0002-4879-1337

Метою статті є обґрунтування особливостей організації педагогічної практики майбутніх докторів філософії. Авторами використано **методи** аналізу, узагальнення результатів спостереження. **Основний матеріал** присвячено тому, що наводяться аргументи для оновлення організації освітнього процесу в аспірантурі, доводиться, що педагогічна (асистентська) практика має велике значення в науково-професійній підготовці здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. У статті робиться акцент на тому, що навчання в аспірантурі є третім рівнем вищої освіти, що закріплено в державних нормативних документах, і це викликає кардинальні зміни в організації освітнього процесу. Тому оновлення змісту, форм і методів освіти майбутніх докторів філософії зумовлено низкою викликів до значних змін підготовки здобувачів в аспірантурі. Зокрема, автори спираються на внесені оновлення до «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти ... освітньо-наукова програма на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти – єдиний комплекс освітніх (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо) та наукових (проведення наукового дослідження, написання наукових публікацій, виступи на конференціях тощо) компонентів, спрямованих на досягнення передбачених такою програмою результатів навчання, підготовки та публічного захисту дисертації, що дає право на отримання визначеної кваліфікації» (Порядок, 2023). Таким чином, освітні програми підготовки докторів філософії мають бути інноваційними як за змістом, так і за формами організації науково-педагогічної діяльності здобувачів. Ураховуючі сучасний воєнний стан, програми мають бути індивідуалізовані, наближені до темпу учіння й активності здобувачів. У статті наводиться структурна модель практичного складника освітньої програми, що, на нашу думку, відіграє ключову роль у формуванні академічної підготовки здобувачів. Підкреслюється, що нові аспекти освітнього середовища принципово важливі для формування дослідницьких навичок, кар'єрного зростання в майбутньому та встановлення ідентичності викладача вищого освітнього закладу в рамках концепції трисуб'єктної дидактики. Пріоритетним завданням практики є шліфування досвіду теоретичної і практичної підготовки майбутніх докторів філософії. **Висновки.** Практика є важливим складником у системі підготовки майбутніх докторів філософії та дійовим інструментом формування сучасного викладача вищого освітнього закладу. Проведення практики вимагає від організаторів високої відповідальності за кінцевий результат, а прогнозування і планування як змісту, так засобів має носити інноваційний характер.

Ключові слова: педагогічна (асистентська) практика, майбутні доктори філософії PhD, структурна модель організації практики здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня освіти.

PEDAGOGICAL PRACTICE OF FUTURE DOCTORS OF PHILOSOPHY: FEATURES OF ORGANIZATION

Perminova Lyudmila Arkadyevna,
Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Pedagogy, Psychology and Education
Management named after prof. E. Petukhov

Kherson State University

lperminova@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-6818-3179

Yurkova Tetyana Fedorivna,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Department of Pedagogy, Psychology and Education
Management named after prof. E. Petukhov

Kherson State University

yurkova25@ukr.net
orcid.org/0000-0002-4879-1337

The purpose of the article is to substantiate the peculiarities of the organization of pedagogical practice of future doctors of philosophy. The authors used **methods** of analysis and generalization of observation results. The main material is devoted to the fact that arguments are given for updating the organization of the educational process in graduate school, it is proved that pedagogical (assistant) practice is important in the scientific and professional training of students of the third (educational and scientific) level of higher education. The article emphasizes that postgraduate study is the third level of higher education, which is established in state regulatory documents, and this causes radical changes in the organization of the educational process. Therefore, the updating of the content, forms and methods of education of future doctors of philosophy is due to a number of challenges to significant changes in the training of applicants in postgraduate studies. In particular, the authors rely on the updates made to the "Procedure for the Training of Applicants for the Degree of Doctor of Philosophy and Doctor of Science in Higher Education Institutions ... an educational and scientific program at the third (educational and scientific) level of higher education is a single complex of educational (subjects, individual tasks, practices, control measures, etc.) and scientific (conducting scientific research, writing scientific publications, speaking at conferences, etc.) components aimed at achieving the learning outcomes, preparation and public defense of a dissertation, which gives the right to obtain a certain qualification, provided for by such a program" (Procedure, 2023). Thus, educational programs for training doctors of philosophy should be innovative both in content and in the forms of organizing the scientific and pedagogical activities of applicants. Taking into account the current state of war, programs should be individualized, tailored to the pace of learning and activity of applicants. The article presents a structural model of the practical component of the educational program, which, in our opinion, plays a key role in shaping the academic training of applicants. It is emphasized that new aspects of the educational environment are fundamentally important for the formation of research skills, career growth in the future and establishing the identity of a teacher of a higher educational institution within the framework of the concept of three-subject didactics. The priority task of practice is to polish the experience of theoretical and practical training of future doctors of philosophy. **Conclusion.** Practice is an important component in the system of training future doctors of philosophy and an effective tool for the formation of a modern teacher of a higher educational institution. Conducting practice requires high responsibility for the final result from the organizers, and forecasting and planning of both content and means should be innovative.

Key words: *pedagogical (assistant) practice, future PhD candidates, structural model of organizing practice for applicants of the third (educational and scientific) level of education.*

Вступ. Оновлення законодавчого статусу аспірантури як третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти вимагає комплексного підходу до її організації та функціонування. Усі три рівні освіти передбачають проходження глибокої наукової, психолого-педагогічної підготовки здобувачів вищої освіти, а також чіткої злагодженості, послідовності освітнього процесу. Такий підхід має ураховувати як специфіку

науково-педагогічної діяльності, так і вимоги сучасного ринку праці.

Плідна спільна робота з кафедрами дає змогу побачити кар'єрні перспективи й організовується відповідним способом, де майбутні доктори філософії PhD отримують підтримку та націлюються на успішне отримання наукових ступенів освіти. Важливим є удосконалення освітнього процесу, освітніх програм, які

мають бути адаптовані до конкретних інтересів здобувачів освіти та вимог до сучасних досліджень. Слід ураховувати, що крім теоретичної підготовки, треба забезпечити необхідний і достатній обсяг практичної роботи, включаючи проведення наукових досліджень, участь у конференціях, публікацію наукових статей.

Як відомо, складовою частиною освітнього процесу є педагогічна практика здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня освіти. «Педагогічна практика – це комплексний процес, у якому здобувачі виконують відповідні завдання у межах освітньої програми; це багатогранний, органічний процес професійної, психолого-педагогічної та методичної підготовки майбутніх викладачів вищої школи, який дає змогу синтезувати теоретичні знання та практичний педагогічний досвід, теоретичну фахову підготовку аспіранта та майбутню викладацьку діяльність, а також створює можливості для формування готовності майбутніх науково-педагогічних працівників до проведення освітніх заходів зі здобувачами вищої освіти, потреб здобувати, застосовувати нові теоретичні та методичні знання з одночасним засвоєнням педагогічного досвіду» (Педагогічна практика, 2022).

На жаль, сьогодні у дослідженнях недостатньо приділяється увага практичному складнику, зокрема її оновленню відповідно до викликів освіти, але саме предметом нашого дослідження є обґрунтування нового погляду на організацію і проведення педагогічної практики майбутніх докторів філософії.

Мета: обґрунтувати особливості організації педагогічної практики майбутніх докторів філософії в умовах сьогодення.

Результати та дискусії. Слід зауважити, що турбулентність системи освіти, викликані спочатку пандемією, а потім війсьним станом у державі, вимагає від науково-педагогічних працівників максимальної гнучкості, креативності та здатності швидко перебудувати свою роботу в умовах постійних змін, постійного професійного розвитку, упровадження інноваційних методів навчання та адаптації освітнього процесу до нових реалій, активного використання цифрових технологій та онлайн-платформ для забезпечення безперервності освітнього процесу.

Як відомо, освітній процес включає співпрацю всіх суб'єктів навчання, а для майбутніх докторів філософії важливим є поглиблення знань у галузі психології та педагогіки для ефективної роботи зі здобувачами вищої освіти в умовах стресу та невизначеності, активної участі в упровадженні інноваційних освітніх технологій, які б відповідали сучасним викликам, постійного розвитку таких компетентностей, як адаптивність, гнучкість, критичне мислення та вміння працювати в команді.

Предметом нашого дослідження є педагогічна практика здобувачів третього освітньо-наукового рівня освіти, тому хочемо зауважити не лише на формуванні глибоких теоретичних знань, а й акцентувати увагу на формуванні практичних навичок, які дадуть їм змогу ефективно працювати в умовах постійних змін та бути лідерами у створенні нової, більш адаптивної системи освіти. Ускладнення організації освітнього процесу, широкий вибір видів діяльності на заняттях, застосування Інтернет-ресурсів, високий рівень самостійності здобувачів зумовлюють необхідність підвищення якості проведення педагогічної (асистентської) практики. Базою дослідження нами вибрано кафедру педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету, де проводиться підготовка майбутніх докторів філософії PhD зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки».

Програму педагогічної (асистентської) практики здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня освіти розроблено відповідно до вимог нормативно-правових актів, що регламентують підготовку до засвоєння дисциплін теоретико-методологічного і практико-орієнтованого характеру, з метою оволодіння навичок викладацької діяльності, зокрема готовності до аналізу та узагальнення досвіду організації психолого-педагогічної підготовки, навичок діагностування рівнів сформованості компетентностей із визначенням критеріїв успішності учіння серед здобувачів вищої освіти, оволодіння «сучасними методами, формами та засобами навчання, у тому числі змінного навчання, комплексом професійних навичок та вмінь для вирішення конкретних освітніх завдань в умовах реального педагогічного процесу, виховання потреби в систематичному оновленні своїх знань та їх творчого застосування в практичній діяльності» (Олійник, 2020).

Водночас проходження здобувачами педагогічної (асистентської) практики може містити дві взаємозалежні підструктури – це підготовка до викладацької та науково-дослідницької діяльності, що сприяє розвитку як педагогічних навичок, так і дослідницьких здібностей, а також сприяє формуванню професійної ідентичності майбутнього науковця та викладача. Слід зауважити про отримання неоцінного досвіду міжособистісних умінь, які коректуються під час лекційних і семінарських занять, виступів на кафедрі, що розвиває лідерські та організаторські здібності, консультацій науковців та свого керівника. Тобто педагогічна практика формує комплекс компетентностей, формування яких було розпочато під час вивчення дисциплін базової та професійної частин навчального плану. Позитивним у чин-

ній програмі є те, що можна побачити зв'язок між професійними компетентностями та профілем освітньої програми. Це простежується в низці ПРН: «ПРН 04. Вести діалог і полілог на засадах професійної етики наукового співтовариства; застосовувати термінологію галузі наукового дослідження, виконувати письмовий переклад та письмовий анотаційний переклад текстів із дотриманням принципів академічної доброчесності; ПРН 07. Ініціювати та втілювати інновацій для інтеграції науки і практики, розв'язання суспільно значущих освітніх проблем, планування й управління змінами для вдосконалення існуючих та розроблення нових освітніх систем; ПРН 10. Будувати тлумачно-інтерпретаційні моделі для пояснення педагогічних явищ і процесів, переосмислювати наявні та створювати нові знання та/або професійні практики у науково-педагогічній діяльності; ПРН 11. Дотримуватися етики наукового дослідження та деонтологічних принципів освітньо-педагогічної роботи; ПРН 13. Використовувати інноваційні педагогічні методи у вирішенні завдань освіти та викладанні фахових дисциплін у вищих закладах освіти в умовах формальної та неформальної освіти; ПРН 16. Демонструвати здатність організовувати освітній процес і викладання дисциплін відповідно до мети, завдань, форм та засобів у сучасних закладах вищої освіти з урахуванням наукового, навчально-методичного, організаційно-педагогічного складників та нормативно-правового забезпечення функціонування освіти в Україні; ПРН 19. Застосовувати сучасні технології трансформації та конструктивного розв'язання конфліктів, досягнення прийняття спільних рішень, відповідати за об'єктовані рішення та їх успішне виконання; ПРН 20. Уміти співпрацювати в організованій груповій роботі, планувати, розробляти та спільно зреалізувати освітні проекти, застосовувати інноваційні стратегії спілкування на партнерських засадах» (Робоча програма практики, 2021).

Значну роль відіграють дисципліни за вибором, наприклад «Універсальні навчальні дії: компетентності XXI століття», «Компаративістика в галузі педагогічної освіти», «Науково-методичне забезпечення освітнього складника в ЗВО», «Педагогічна персоналія в дослідженнях з історії освіти», «Педагогічна інтегративна», «Викладач інноваційного типу – викладач майбутнього» (Освітньо-наукова програма третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, 2023). Зміст вибіркового дисциплін дає змогу значно поглибити знання про історію педагогіки, дидактику, ознайомитись з особливостями запровадження в освітній процес педагогічних технологій тощо. Такій підхід є обов'язковим, коли вступають до аспірантури здобувачі непедагогічних спеціальностей, що викликає у них утруднення в орга-

нізації і проведенні як відповідних занять, так і науково-педагогічних досліджень. «Сучасна освітня парадигма, вимоги до реалізації освітніх програм, що постійно оновлюються, до професійних якостей викладачів закладів вищої освіти детермінують необхідність здійснення якісно нового підходу до організації педагогічної практики» (Олійник, 2020).

Метою педагогічної (асистентської) практики відповідно до положення про практики Херсонського державного університету є «формування комплексу професійних компетентностей та якостей аспірантів, необхідних для майбутньої самостійної науково-педагогічної діяльності та практичної адаптації в PhD-середовищі» (Положення про аспірантську практику ХДУ, 2021), а в ОНП «Освітні, педагогічні науки» її сформульовано у такій спосіб: «закріплення теоретичних знань у галузі науково-педагогічної, викладацької, дослідницької праці, а також набуття практичних навичок цієї роботи» (Робоча програма практики, 2021). Для досягнення мети здобувачі, як правило, задіяні тільки у тих видах діяльності, що прописані в програмі практики. Однак виникають деякі незручності для майбутніх докторів філософії, наприклад недостатня кількість інформації про методи дослідження, про процедуру розроблення критеріїв, показників успішності тих, хто бере участь в експерименті, тощо. У зв'язку з недостатнім досвідом викладання у вищій школі часто виникають проблеми з підготовкою до лекційних та семінарських занять, організацією контрольних заходів.

Кафедрою педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова запропоновано 12-годинний пропедевтичний курс «Траєкторія успіху», метою якого є розвиток і корекція готовності до проходження педагогічної (асистентської) практики. Зрозуміло, що для кожної групи першокурсників рівень підготовки різний, тому проводиться попередня робота з майбутніми докторами філософії, де збирається відповідна інформація, на основі якої індивідуалізуються тематика і комплекс засобів запропонованого курсу. Водночас викладачі спрямовують увагу на широке використання цифрових технологій як у наукових дослідженнях, так і в процесі викладацької діяльності, що вимагає від здобувачів вищої освіти володіння сучасними програмними засобами та інструментарієм аналізу відповідних даних. Значна увага приділяється ознайомленню майбутніх докторів філософії з платформами KSUonline та KSU 24, де розміщено все дидактико-методичне забезпечення дисциплін та електронні журнали.

Слід зазначити: зміст курсу постійно варіюється відповідно до запитів здобувачів, що дає змогу отримати реальний результат сформованості готовності до проходження практики.

На рис. 1 показано структурну модель проходження практики здобувачами третього освітньо-наукового рівня освіти. Вона представлена чотирма блоками: теоретичним, пропедевтичним, практичним, результативним. Кожен має

свої мету і завдання. Задля результативності проходження практики мають бути створені відповідні психолого-педагогічні умови.

Слід зазначити, що воєнним станом внесено суттєві корективи в освітній процес. Зазнали

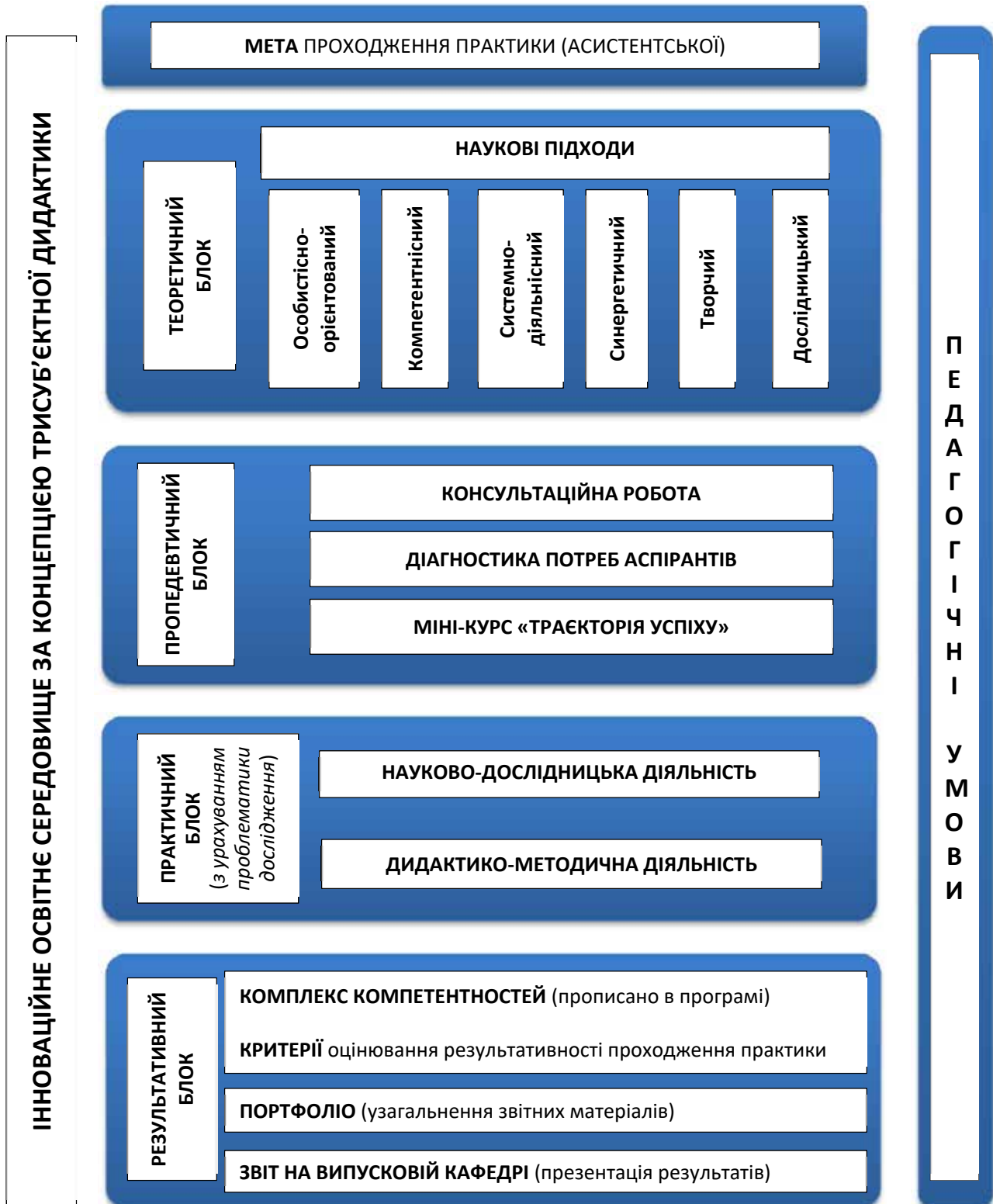

Рис. 1. Структурна модель проходження практики (асистентської) здобувачами третього освітньо-наукового рівня освіти

змін й організація та проведення педагогічної (асистентської) практики, що пов'язано з безпековими, логістичними і психологічними чинниками. Найбільш суттєвим можна вважати перехід у синхронний і асинхронний режими навчання (здобувачі змушені переходити на дистанційний формат проходження практики, що передбачає використання онлайн-платформ як для спілкування з науковим керівником, так і для роботи над дослідженням, проведення занять, підготовки звітів). Зміна місця проживання, зокрема перебування за кордоном, та інші логістичні труднощі часто ускладнюють проходження практики.

Не можна не звернути увагу на психологічні труднощі, зокрема практично кожний здобувач відчуває значний психологічний тиск на якість виконання досліджень. Знижується мотивація і, як результат, продуктивність виконуваних дій.

Цікавим для нашого дослідження є те, що структурна модель базується на концепції трисуб'єктної дидактики, розробленої й обґрунтованої професоркою Є. Петуховою, яка має свою наукову школу, де останніми роками майбутні доктори філософії черпають натхнення на нові дослідження. Концепцією передбачається спільна взаємодія трьох суб'єктів: викладач – здобувач – штучний інтелект. Зрозуміло, що і викладач, і здобувач є суб'єктами освітнього процесу, але штучний інтелект теж може носити ознаки суб'єкта, тому що його можна представити як «здатність комп'ютерів та машин мислити й вирішувати завдання, які зазвичай вимагають людського інтелекту. Іншими словами, це імітація людського мозку машинами, які можуть навчатися, розмірковувати, робити висновки та діяти відповідним чином» (Шулянська, 2024). Таким чином, можна констатувати створення освітнього середовища, в якому здобувачам надаються необхідні ресурси для проведення практики. Це, передусім, доступ до електронної бібліотеки. Надається можливість проведення онлайн-заходів, що дає змогу спілкуватися з провідними професорами кафедри, науковими керівниками, ділитися результатами досліджень та отримувати зворотний зв'язок. Позитивом виступає можливість самореалізації, випробування своїх знань та вмінь у використанні сучасних освітніх технологій та інноваційних засобів. Використання штучного інтелекту дає змогу майбутнім докторам філософії будувати прогностичні моделі, моделювати експеримент, що може стати основою для їхніх наукових досліджень.

Прогнозування, планування, організація та проведення занять дають змогу чітко усвідомлювати сутність діяльності викладача

і здобувачів вищої освіти, бачити результативність застосованих методів і прийомів роботи у співпраці.

Науково-дослідницька діяльність реалізується у змісті та практичній діяльності на проведених заняттях, орієнтації на пошукову діяльність, відпрацюванні діагностичного складника свого дослідження.

За результатами проходження практики (асистентської) майбутні доктори філософії PhD удосконалюють: *знання* методологічних, концептуальних засад організації освітнього процесу; *навички* організації та проведення занять різних за структурою і формою проведення; *способи* структурування та подачі інформації; *засоби* активізації процесу навчання і учіння навчальної діяльності; *здатність* упроваджувати інноваційні технології в освітній процес; *уміння* оцінювати результати навчання відповідно до поставленої мети, контролювати та коригувати діяльність здобувачів, приймати рішення задля досягнення поставлених цілей.

Ми абсолютно погоджуємося з думкою І. Олійник, що «педагогічна практика на сучасному етапі розвитку професійної освіти визначається як ефективний інструмент, що дає змогу виявити у майбутніх докторів філософії рівень здібностей трансформації теоретичного знання в практичну діяльність, сформулювати первинний педагогічний досвід в умовах закладу вищої освіти» (Олійник, 2020).

Висновки та перспективи. В умовах сучасної динамічної та непередбачуваної ситуації практика майбутніх докторів філософії набуває особливої актуальності. Суттєві зміни освітнього процесу вимагають від організаторів практики оновлення її структури. Наведена структурна модель схематично показує чітку послідовність опанування всіх блоків, зокрема цікавим для нашого дослідження є пропедевтичний блок, де основна увага приділяється курсу «Траєкторія успіху», основною метою якого є підготовка до проходження педагогічної (асистентської) практики. Актуальність курсу зумовлена постійним зростанням вимог до формування професійного досвіду, вмотивованістю на реалізацію свого потенціалу та прогнозування побудови успішної кар'єри в майбутньому. Практичний блок об'єднує два важливі складники: психолого-педагогічний і дослідницький. Це дає можливість майбутнім докторам філософії показати рівень сформованості викладацької компетентності в поєднанні з діяльністю, пов'язаною з вибраною темою дослідження. Таким чином, практика – це не просто виконання формальних вимог програми, а інструмент для самовдосконалення як викладача, так і науковця. Отже,

аспірантська практика є важливим етапом підготовки висококваліфікованих наукових кадрів, які здатні вирішувати складні завдання сучасності.

У подальшому нами планується обґрунтувати різні форми і види активностей та їх результативність під час проходження практики майбутніми докторами філософії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Олійник І.В. (2020) До питання організації педагогічної практики майбутніх докторів філософії в умовах аспірантури. <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Ffir.duan.edu.ua%2Fserver%2Fapi%2Fcore%2Fbitstreams%2F493988c8-b7dd-4806-9c95-34f8614e7bb0%2Fcontent&wdOrigin=BROUSELINK>

2. Освітньо-наукова програма третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (2023). <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96,%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8%202023.pdf?id=9cfb7d61-d52d-40d5-a5d2-1770f5bfe9c3>

3. Рекомендації для проходження. КІІ ім. Ігоря Сікорського. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/399ac25d-f62c-4aee-bc53-3a74f8c91456/content>

4. Положення про аспірантську практику. ХДУ, 2021 <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%9F%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%96%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%20%D0%90%D0%A1%D0%9F%D0%86%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%A2%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%A3%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%A3%20%D0%A5%D0%94%D0%A3%202021.pdf?id=d86e3766-655a-42f9-ab5c-9e9ca1297eee>

5. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) (2023) (в редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502-2023-%D0%BF#Text>

6. Робоча програма практики (2021). МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%9E%D0%9A%206%202021.pdf?id=9781eeb7-fd18-42ae-a505-24fdefcfe268>

7. Шуляньська Є. (2024) Що таке штучний інтелект? <https://biznestrendy.com.ua/shcho-take-shtuchnyy-intelekt-prostymy-slovamy/>

8. Шуляньська Є. (2024) Що таке штучний інтелект? <https://biznestrendy.com.ua/shcho-take-shtuchnyy-intelekt-prostymy-slovamy/>

REFERENCES

1. Oliinyk I.V. (2020) Do pytannia orhanizatsii pedahohichnoi praktyky maibutnikh doktoriv filosofii v umovakh aspirantury. <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Ffir.duan.edu.ua%2Fserver%2Fapi%2Fcore%2Fbitstreams%2F493988c8-b7dd-4806-9c95-34f8614e7bb0%2Fcontent&wdOrigin=BROUSELINK>

2. Osvitno-naukova prohrama tretoho (osvitno-naukovoho) rivnia vyshchoi osvity (2023) <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96,%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8%202023.pdf?id=9cfb7d61-d52d-40d5-a5d2-1770f5bfe9c3>

3. Pedahohichna praktyka aspirantiv (2022) Rekomendatsii dlia prokhodzhennia. KPI Im. Ihoria Sikorskoho. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/399ac25d-f62c-4aee-bc53-3a74f8c91456/content>

4. Polozhennia pro aspirantsku praktyku KhDU, 2021 <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%9F%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%96%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%20%D0%90%D0%A1%D0%9F%D0%86%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%A2%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%A3%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%A3%20%D0%A5%D0%94%D0%A3%202021.pdf?id=d86e3766-655a-42f9-ab5c-9e9ca1297eee>

5. Poriadok pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk u zakladakh vyshchoi osvity (naukovykh ustanovakh) (2023) (v redaktsii postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19 travnia 2023 r. № 502) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502-2023-%D0%BF#Text>

6. Robocha prohrama praktyky (2021) МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%9E%D0%9A%206%202021.pdf?id=9781eeb7-fd18-42ae-a505-24fdefcfe268>

7. Shulianska Yeva (2024) Shcho take shtuchnyi intelekt? <https://biznestrendy.com.ua/shcho-take-shtuchnyy-intelekt-prostymy-slovamy/>

Стаття надійшла до редакції 21.10.2024.

The article was received 21 October 2024.